

Az egyházi czélokra teendő adakozások szükségességének okai.

(A Dávid Ferencz-alapítványra felhívó beszéd *.)

És mikor oda tekintett volna Jézus, látá, hogy a gazdagok hányják az ő ajándékokat a pénztartó ládába; látá pedig egy szegény özvegy aszszonyt is, hogy abba két kis fillért vetne. És mondá tanítványainak: igazán mondom nektek, e szegény özvegy sokkal többet vete a ládába, hogy nem mint a többi; mert mind ezek abból, a mivel ők bővölködnek, vetettek ajándékot Istennek, e pedig az ő szegénységéből minden élését, valamely vala, oda veté. Luk. 21, 1—4.

Korunknak igen gyakorlati eszméje a társulás azon czélból, hogy a mit egyes ember úgy a szellemi, mint az erkölcsi vagy anyagi téren ereje korlátoltságánál fogva nem létesíthet, azt tömegesen, vállalva diadalra juttathassa. Így látjuk megalakulni a tudomány egyik vagy másik nemének behatóbb tanulmányozása, szélesebb mérvben, népszerűbb alakban való terjesztése végett a különböző társulatokat, melyeknek a természettudományi, földtani, földírási s más hasonlókat. A társulás eszméjének kifolyása szintén az is, midőn egyik vagy másik lelkesült egyén valamely nemes eszme által meghódítatván s annak üdvös és főleg a jövőbeli boldogító voltáról meggyőződván, elszánt buzgalommal és lankadást nem ismerő kitartással igyekszik az eszmének másokat is megnyerni s áldozatkészségeket gyümölcsözővé tenni. És ai., akár hány példa igazolja, hogy egy ily módon felkarolt eszme százak és ezerek lelkes adakozása folytán rövid idő alatt oly tekintélyes öszveggé növekedett, hogy így képes lőn a társadalom egy égető sebének ha nem is azonnali, de folytonos gyógyítgatására. S ennek így is kell lenni. Minthogy az apostol szavai szerint, közülünk senki sem élhet önmagának csupán, hanem a kezeinket lekötve tartó önzést levetkőzve másokért is tartozunk tehetségünk szerint áldozni; igen

*) Elmondattott Tarcsafalván 1875 márcz. 29.

természetes, hogy a mivel Isten megáldott munkánk után, abból a közügy oltárára korenként, önkéntes jó indulattal kötelességünk adakozni.

„Igen“, mondják ugyan sokan, s ez ugy hiszem a legtöbbek előtt a legnyomósabb érvnek, a legfontosabb ellenvetésnek látszik, szívesen adnánk, ha Isten ahoz való tehetséggel megáldott volna, de így a kevésből csak igen keveset adhatunk, ha akarnánk is, s mit segít az az egy-két krajczár a közügyen, melyet mi oltárára, bár kész szívvel, vihetünk? nem egyéb az, mint egy csepp víz, mely a nagy tengerben nyom nélkül elenyészik, egy szemmel észre nem vehető fény sugar, mely a napot akarná fénylőbbé tenni! Ki kell jelentenem ai., ez okoskodás merőben téves. Avagy a tenger nem apránként, különböző helyekről szüntelen egygyé tömörülő cseppekből s a nap nem egyes fény sugarak egyesüléséből áll-e? Ezt ugy hiszem senki sem tagadhatja. S látjátok, így van a dolog az adakozásnál is. A különbség csupán anynyi, hogy a kinek több adatott, attól többet várunk tehetsége arányában; de ezzel a csekélyebb módu koránt sincs felmentve a tártozás, akarom mondani a közügy előmenetelére megkivántató adakozás kötelezettsége alól. Mert valamint a fennebbi hasonlat szerint a mérhetlen kiterjedésű tenger cseppekből, ugy a forint egyes krajczárokból gyűl össze, s ki hinné? az ily krajczárok sokaságából egybegyűlő özvegy gyakran becsesebb, mert többek áldozati buzgóságáról kezeskedik, mint a néhány gazdagnak összesített forintjai, melyek csak a fölöslegből s nem az élet fentartására multhatatlanul megkivántató szükségesből vannak nyujtva. Bizonyítja ezt egyebek mellőzésével azon örök szépségű evangéliumi történet, melynek színhelye a pompában oly nagyszerű jeruzsálemi templom egy kis szöglete, hová egy kicsiny ládácska van elhelyezve a buzgó hivek áldozatkészségének befogadására, hová mikor tekintett volna Jézus, látá, hogy a gazdagok hányják az ő ajándékukat; látá pedig egy szegény özvegy aszszonyt is, hogy abba két kis fillért vetne, és monda: igazán mondom nektek, e szegény özvegy sokkal többet vete a ládába, hogynem mint mind a többi; mert mindezek abból, mivel ők bővölködnek, vetettek ajándékokat Istennek, e pedig az ő szegénységéből minden élését, valamely vala, oda veté.

Nem vélek véteni a jelen szent innep fontossága ellen, ha a szokásos innepi tárgy-körből kilépve, a közügy, jelesen pedig az egyházi czélokra megkivántató adakozások szükségéről beszélek ma előttetek a felvett igék nyomán. Anynyival inkább, mert mint beszédem folyamában ki fog tűnni, az adakozás, melyre felkérlek, tárgyánál fogva rendkívül fontos; ily szép számmal látni pedig titeket, megvallom, ritka szerencse rám nézve. Jertek tehát ai., s míg én az egyházi czélokra teendő adakozás szükségének okait előadom, kísérjetelek szives figyelemmel.

Adakoznunk kell az egyházi czélokra először saját magunkért. Természetünkben van, hogy a jutalomra való kilátás nélkül tenni nem igen szeretünk. Megmiveljük a földet s magot hintünk belé gazdag aratás reményében; izzadunk, hangyaszorgalommal fáradunk, hogy vagyont szerezhessünk; szeretünk, mert viszont szerelmet ohajtunk; igazak, becsületesekek lenni törekedünk, hogy Istennél kedvességet, embertársaink előtt pedig tiszteletet nyerjünk. S ha már ezek után azt kérdezi valaki, hogy az egyházi czélokra tett adakozásért minő jutalom, vagy, ha más néven akarjuk nevezni, minő haszon kecsegteti az adakozót? a kérdésre könnyen felelhetünk.

Tudva levő dolog, hogy egy jól végbement munka, egy szerencsésen sikerült vállalat bizonyos örömet, gyönyört szerez, ezt legjobban tudják azok, kik életöket hasznos munkásságnak szentelik; s ha kicsiny dolgokra nézve is áll ez, mennyivel inkább az olyanokra, melyek sikerülésökkel számtalan elhagyatottaknak a boldogság kiapadhatlan forrásaivá válnak?! De nemcsak egyes kiválasztottak részesülnek az ily jótékony vállalatok boldogító voltában, mert valamint a nap mindnyájunkra árasztja életadó fényét, úgy amazok is áldásteljes következményeikben mindnyájunkra vizsgálhatnak. Ha például valamely egyház templomot, tornyot avagy egy diszes iskolát állit, kérdem, nem egyetlen büszkesége, öröme, és boldogsága van-e ebben a legvagyonosabbal az utolsó napszámosságnak is, ki azon egyház hívének vallja magát s annak létrejövését, ha bárcsak napszámával is, munkálta? És ha egy ekklézsia hivei saját fennállhatásuk s maguk jövőre való biztosítása végett önkéntes megadóztatás útján, tiszta keresztényi buzgóságból, bizonyos özszeget teremtenek, nem a maga hasznát s jövő bol-

dogságát munkálta-e ebben mindenik? avagy azon öszszeg nem az ők hasznukra és előmenetelőkre lesz-e gyümölcsözővé téve?

Világos ezekből ai., hogy az egyházi czélokra való adakozás-ra serkent minket saját magunk haszna, a menyinyiben osztozunk a létrehozás dicsőségében s ez pedig egy önérzetes ember előtt nem csekély jutalom; s osztozunk ezen fölül az áldásokban, részeseülünk a gyümölcsökben, melyek a létrehozott vállalatot természetesen oknál fogva követik.

De adakoznunk szükség az egyházi czélokra másodsor gyermekeinkért és utódainkért is. Az embert első sorban önmaga, másodikban mulhatatlanul övéi, nevezetesen pedig gyermekei sorsa kell hogy érdekelje, sőt ez amannál, ha lelkiismeretesen vesszünk, tán még elsőbb. Hogy menyinyiben helyes ez állításom, annak eldöntését kinek-kinek józan ítéletére bízom. Én részemről azt tartom, hogy a vérségi és erkölcsi törvények egyaránt arra köteleznek, hogy gyermekeink jövő sorsáról gondoskodni legelső kötelességünk. Azonban, ki ezt a kötelességet úgy fogná fel, hogy ha gyermekei számára bizonyos mennyiségű vagyont gyűjtött, ezzel irántok való tartozását leróttá, az az ember tévedésben van. Pedig látjátok, akárhány, magát értelmesnek hinni szerető ember is van, ki hasonló gondolkozást tanusit. Holott ki nem tudja ai., hogy az ember önerejére támaszkodva csupán, mily kevésre mehet? A vagyon, mint szél által fölragadt por, hirtelen elszoródik, s hány szomorú példa tanusítja, hogy vagyonos szülők gyermeke nélkülözésre jutott, a régi nagyságból nem maradván egyéb a romoknál, melyek elhagyatottságát s nyomorát még keserűbbé teszik!

Szükség tehát a vagyon mellé a tudomány is, mely ha a körülmények kívánják, mindennapi kenyeret biztosítson. Ámde a tudományt csak a végre állított és czélszerűen bérrendezett intézetekben szerezhetni. S jóllehet napjainkban az állam is állit iskolákat, de azért a mi felekezeti iskoláinkra mulhatatlan szükség van több okok miatt, miket itt felsorolni szükségfelettinek itélek. Az a kérdés tehát, hogy ez iskolák fenmaradását mivel biztosítjuk, ha gyermekeinket neveltetni akarjuk, hogyan eszközöljük, ha az egyházi czélokra, melyeknek körébe iskoláink tartoznak legfőképen, ha mondom egyházi czélokra nem adakozunk koronként?! Érettünk is áldoztak őseink, apáink, az elnyomatás nehéz napjaiban is szívóken

hordozták iskoláink fenmaradhatásának ügyét, hogy legyen, hol az ifju nemzedék célirányos nevelést kapjon. Lehetnénk-e mi oly hálatlanok, hogy mikor csak a megtartásról van szó, tenni és áldozni önmagunkért és gyermekeinkért ne tudnánk?!

Még csak egy okát említem meg az egyházi czélokra való adakozás szükségességének és ez: e g y h á z u n k f e n n á l l á s á n a k b i z t o s i t á s a. Ki az közülünk, ki saját felekezete egyházának fennállását, sőt virágzását szive teljességéből ne óhajtana? ki az, a ki hideg vérrel tudná elnézni, hogy az egyház, mely őt születése óta keblén hordozta s lelki jókkal naponként táplálta és táplálja, a szegénység karjai közé süllyedve az elveszés örvénye szélén áll? én ilyen szivtelen gyermekét egyházunknak nem képezelem! Mert hiszen mi az egyház egyéb, mint egy gyermekei boldogságát és jólétét szíven hordozó édes anya, mely a hit, szeretet és remény lelki eledelével táplálja gyermekeit, hol a szomjuhozók egy kristálytisztaságu forrásból a vallás édes italával enyhítik szomjúságukat. Mi egyéb az egyház, mint azon erkölcsi társaság, melynek tagjai a testvériesség szent kötelékével egybefoglalva közösen, egymást gyámolítva vannak hivatva magukat tökéletesíteni az igazság keresése által!

S pedig ai., az úr Jézus tanítása szerint rendeltetésünk, mint okos lényeknek ez: k e r e s n i a z i g a z s á g o t, mert az igazság oldoz fel mindazon bilincsekből, melyek a fenkölt szárnyalásra teremtet szellemet lenyügözve tartják a bűn, tudatlanság és előítéletek sötét éjjelében.

Azt az egyházat tehát, mely, ha nem is kizárólag hivatott erre, de szelleménél fogva szüntelen és kizárólag azt munkálja, hogy a földön a lelki világosság terjedjen, avagy nem vagyunk-e erkölcsileg elkötelezve kegyes adományozásainkkal segíyezni, a menynyiben annak anyagi fegyverekre is szüksége van küzdelmében? Bizonyára igen, s azért ne zárjátok bé füleiteket és sziveteket, ha koronként hozzátok fordul kérő szavaival.

És most ai., miután az egyházi czélokra való koronkénti adakozás szükségességének okait igen röviden, de mint hiszem, kellő világossággal kimutattam, legyen szabad még egy kevés ideig figyelmetekre számolnom, míg megmondom azt is, hogy jelenleg mi azon szent és magasztos cél, melynek pártolására és erőtök szerint való előmozdítására szivetek és lelketek buzgóságát az ügy iránti lelkesedés szavaival megnyerni szivemből kívánom.

Négy év mulva lesz háromszáz esztendeje ai., hogy első püspökünk, a 16-ik század logbuzgóbb és tudományosabb reformátora Dávid Ferencz a dévai várban, mint fogoly, meghalt. Igen ai. mint fogoly. Mert az irigység, féltékenység, mely napjainkban is oly álnokul működik s oly sokakat buktat meg és teszen szerencsétlené, életét kívánta annak, kinek tudománya fényét el nem homályosíthatá. Azt gondolták e törpék, mint a Krisztus korabeli farizeusok, hogy a szellem életét ki lehet oltani, s ha Dávid meghal, ezzel gát lesz vetve azon szellemáradatnak, melynek ő oly buzgó terjesztője, oly lelkesült apostola volt; értem az unitárius vallást. Mert anynyi kétségtelenül áll ai., hogy az unitárizmus eredetét bár más forrásból vette, de oly tiszta vallássá, a milyen jelenleg, Dávid Ferencz által lett háromszáz évvel ezelőtt; ő mondotta ki azon tiszta meggyőződést, melyet mi ma is magunkénak ismerünk és vallunk, hogy egyedül az atya az imálandó Isten és senki mást imádnunk nem szabad!!

E nézetén, mely pedig oly igaz volt, hogy azt három század lefolyása sem volt képes megczáfolni, a legtöbbben megbotránkozának. És ai. mert Dávid F. elég tiszta felfogással s józan itélettel birt ezen meggyőződésre jutni, s mert elég erkölcsi bátorsága volt azt hirdetni s meggyőződése mellett szilárdan megállani, az akkor uralkodó Bátorfi Kristóf erdélyi katolikus fejedelem előtt, mint újító béváloltatott s fogolyképen a dévai várba lön hurczolva, hol, mielőtt itélet mondatott volna fölötte, nemes lelke elszállt porhüvelyéből!

Kedves ai.! a lefolyt háromszáz év nyomasztó, gyakran szent vallásunkat megsemmisítéssel fenyegető volt őseinkre nézve. Csak most, hogy a politikai látkör alkotmányos szint öltött hazánk egén, gondolkozhatunk azon, hogy a mult, s annak kiváló szereplő férfiai iránt tartozó hálánkat leróhassuk. Hat évvel ezelőtt 1868-ban meg is ülte anyaszentegyházunk a tordai zsinaton háromszázados innepét, annak, hogy az unitárius vallás bévett vallásnak törvényesen elismertetett. Ez volt az első örömnnyilatkozat háromszáz év fájdalmas jajjai után, rövid de boldogító, a kor által nyujtott elégtétel anynyi szenvedésért!

A második, erkölcsi és szellemi tekintetben egyaránt oly fontos ünnepélye anyaszentegyházunknak 1879-ben a Dávid F. halálának háromszázadik évfordulóján leszen. A hála, elismerés és kegyelet örök zöld koszoruját készülnek tenni ezen ünnepélyben egy

egész egyház tagjai sirjára azon férfinak, kit kora félreismert, kinek szellem nagysága elvakította pulya kortársait, kit méltatlanul elítéltek s kinek sirja ismeretlenül, jeltelen áll háromszáz évtől fogva valahol a dévai vár romjai alatt! S hogy ezen nagyszerű innepély nemcsak a mult iránti kegyelete legyen a jelennek, hanem a távol jövőre is kiható, áldásosan működő emléke fenmaradjon, azon szerencsés gondolatra jött egyik jelesünk, kolozsvári pap és tanár Ferencz József atyánkfia, hogy a Dávid Ferencz nevének emeljünk az ünnepély alkalmára emlékoszlopot. Nem kőből avagy ércből, mert hiszen ezek jóllehet daczolnak az idővel, de a századok viharai, az enyészet végre is meggyőzik; hanem olyan emléket kell állítanunk, mely időről időre növekedjék s a századok fényét és becsét emeljék. Tehát, mert kő- avagy ércoszlopot azért sem állíthatunk, mivel Dávid Ferencznek sirja holléte ismeretlen előttünk, említett Ferencz J. atyánkfia indítványa szó szerint ez: „önkéntes, minen kötelezettség nélküli, de évenként lehetőleg megújuló, folyton tartó adakozások útján 1879-re, mint a Dávid Ferencz elítéltetésének háromszázados évfordulójára, legalább egy 10,000 frtos öszszeget öszszegyűjtve, azt egyházunk készpénztárába egyházi és iskolai czélokra az ő nevére tegyük le“.

Hogy e szent és nemes czél valósuljon, az első sorban és egyedül tőlünk függ ai., de megvalósítása erkölcsi kötelességünk. Mert kinek tesszük mi vajjon le ez alapot, kinek fog ez gyümölcsözni másnak, mint enmagunknak? öszszehordjuk filléreinket, kinek a mint tehetsége engedi, hogy egyházunk és iskoláink közsükségein az által lehetőleg segítünk. Ne mondjátok ai., hogy szegények vagyunk, nem tudunk áldozni; imé az evangeliomi szegény özvegynek csak két fillére volt, ezzel minden élését kiadta s mégis oda veté a ládába; de az úr a jó szivü adakozónál a keveset is megsokasítja, mint a sáreptai özvegy. korszájában az olajat s vékájában a lisztet.

Látjátok ai., egyházunk tagjai eleitől szegény sorsuak voltak, mint ma, közönséges székely nép; s mégis ez a szegény, mindenkitől elhagyatott, ez a szivtelenül eltaszított mostoha gyermek, az unitárius egyház szegény, de szivben gazdag tagjai buzgóságánál fogva háromszáz évtől fogva önerején állott fenn a legközelebbi évekig, midőn az állam csakugyan egy kis segélyben részeltette.

Erre az unitárius buzgóságra és áldozatkésziségre hivatkozom én, mely csaknem közmondássá vált, hogy mutassuk meg mi is, hogy a nagy ősöknek méltó utódai, az unitárius névre méltók vagyunk s ha egyházunk ügye kívánja, a tett mezejére is ki tudunk állani. Egy olyan alkalom hív most minket erre ai., milyen az eddig élt unitáriusoknak, bár óhajtották volna, osztályrészökül a viszonyok miatt nem juthatott, hogy a mi feledhetlen első püspökünket egy az ő nevére tett jótékony czélu alapítvánnyal örök emléküvé tegyük minden unitárius előtt. Atyámfiak! siessünk, ragadjuk meg készséggel e kínálkozó alkalmat, melyen egyházunk iránt tartozó köteletségünket leróhassuk; ha Isten életet ad, a háromszázados emlékünnepeét Dávid Ferencznek megérhetjük, mert attól csak négy év választ el; ámde a négyszázadost sem mi, sem gyermekeink megérni nem fogják, s örökre el leszünk esve attól, hogy egy jelesünket, ki méltatlanul szenvedett, legalább halálában megtisztelhessek. A mely testület nagyjait megtiszteli, önmagát tiszteli meg. A Dávid F. alapítványra az adakozások már megindultak s eddig közel 2 ezer forint öszszegyült; járuljunk hozzá annak neveléséhez mi is szerény filléreinkkel. Ki csak egy téglát viszen is valamely nagy épület megalkotásához, része van a létesülés dicsőségében. Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanácsunk jóváhagyása következtében ezután minden ünnep második napján a láda ki lesz téve minden egyes ekklézsiáinkban az e célra történhető adakozások elfogadására. S ezen kívül is mindenik atyánkfíát személyesen felkeressük saját házuknál, hogy e célra különlegesen szánt kegyes adományukat elfogadjuk.

Szivesen kérlek atyámfiak, ne feledjétek hát el, hogy ezután minden nagy ünnepünk második napján, kitől hogy telik, hozzatok egy-két krajczárt a Dávid F. alapítványra, hogy ha Isten megsegél, 1879-ig legyen öszszehordva a mi filléreinkből a 10,000 forint. Hiszen 60,000 unitárius közül ha mindenik csak egy krajczárt adna is 600 forint lenne egy év alatt, s hátha a kitől telik, 10, 20, 50, vagy 100 krajczárt ad, pontos kezeléssel, miről a főgyűjtő és indítványozó pedig kezeskedik, mire nem növekedhetik jószívü adakozásunk. Tehát Isten nevében előre! legyen jelszavunk a Dávid Ferencz nevének egy dicsó alapítványban való megörökítése!! Az Istennek áldott kegyelme és szent segedelme legyen buzgó és nemes törekvésünken. Amen.

Ürmösi Kálmán.